

Studentské portfolio

(součást magisterské státní závěrečné zkoušky z pedagogiky a psychologie)¹

1. Smysl studentského portfolia

Studentské portfolio je souborem produktů studenta. Dává studentovi možnost ukázat, které kompetence si osvojil, shrnout své úspěchy a případné neúspěchy, reflektovat různé aktivity, proběhnuvší během bakalářského i magisterského studia. Student své portfolio doplňuje a vyhodnocuje průběžně, což mu (i jeho vyučujícím) umožňuje sledovat vývoj sebe sama jakožto budoucího učitele a reflektovat pokroky v pedagogických a psychologických vědomostech a dovednostech. Důležitý je také samotný proces, v němž student na základě různorodých zkušeností zobecňuje pedagogicko-psychologické poznatky a vytváří si tak vlastní koncept pedagogického myšlení.

Takto pojímané portfolio chápeme jako individualizovaný portrét studenta, založený na uvážení výběru materiálů, dokumentů a výtvorů (artefaktů) mapujících vývoj studenta učitelství. Materiály obsažené v portfoliu jsou jedním ze zdrojů a důležitým podnětem k diskusím studenta s vyučujícím při dílčích zkouškách i státní závěrečné zkoušce z pedagogiky a psychologie.

2. Požadavky na studentské portfolio

2.1 Obsah

Obsah portfolia vychází ze záměru jednak vést studenty učitelství k průběžné reflexi teoretické přípravy na profesi, jednak k sebereflexi a reflexi pedagogické praxe a podpořit je v pravidelném dokládání vlastního profesního vývoje. Předměty společného pedagogicko-psychologického základu v bakalářském a navazujícím magisterském studiu obsahují tzv. portfoliové úkoly, které tvoří hlavní součást studentského portfolia a které mimo jiné vedou k propojování teoretických znalostí s jejich aplikací do pedagogické reality ve škole (srov. Lukášová, Svatoš, & Majerčíková, 2014; Syslová & Chaloupková, 2015; Tomková, 2004; Trunda, 2012).

Povinná část:

- základní údaje o studentovi,
- portfoliové úkoly zadávané v předmětech společného pedagogicko-psychologického základu (viz níže),
- doklady pedagogické praxe: např. vybrané příklady příprav na výuku, foto a video dokumentace, reflektivní záznamy od spolužáků nebo cvičných učitelů, zpětná

¹ Tento dokument se týká studentů, kteří začali studovat na PdF MU v akademickém roce 2016/2017 a částečně (oddíl NMgr. studia) také těch, kteří úspěšně zvládli přijímací řízení do navazujícího magisterského studia na Pedagogické fakultě MU, přitom ale předchozí studium absolvovali na jiné vysoké škole.

vazba od cvičných učitelů, hodnocení studentovy výuky ze strany žáků (evaluační dotazníky),

- přehled prostudovaných odborných zdrojů.

Volitelná část (závisí na vlastním výběru studenta):

- autobiografický popis vývoje studenta jako budoucího učitele,
- motivy k volbě učitelského povolání,
- výsledky diagnostických a autodiagnostických metod realizovaných v průběhu výuky pedagogických a psychologických disciplín,
- další vybrané práce z pedagogicko-psychologických disciplín, oborových didaktik (seminární práce, projekty, plakáty),
- anotace pedagogických a psychologických publikací (nad rámec povinné literatury z jednotlivých předmětů),
- citace z odborné literatury a jiné myšlenky, které student považuje za hodnotné ve vztahu k učitelské profesi,
- ukázky učebních pomůcek,
- záznamy o mimoškolních aktivitách, vztahujících se k procesu stávání se učitelem,
- certifikáty dalšího vzdělávání.

2.2 Portfoliové úkoly předmětů pedagogicko-psychologického modulu a praxí v bakalářském studiu

Úvod do pedagogiky a psychologie

- Esej na téma „Jak si představuji dobrého učitele/učitelku“.
- Dokumenty s tezemi z kritického posouzení doporučených odborných textů.

Vývojová psychologie

- Skupinový (případně individuální) prakticky či výzkumně zaměřený seminární úkol, např. analýza rozhovoru, pozorování či analýza produktu činnosti spojená s pokusem o interpretaci ve vztahu k probíraným teoriím a dalším odborným zdrojům.

Teorie a metodika výchovy

- Úkol dle volby povinně volitelného semináře.

Speciální a inkluzivní pedagogika

- Týmový zápočtový projekt dle zadání vyučujícího

Sociální psychologie

- Odborná esej na rámcové téma: Jak se projevuje konkrétní jev popisovaný sociální psychologii (dle výběru na semináři) v procesu vzdělávání? Student uvede základní výzkumy a jejich výsledky týkající se vybraného sociálního jevu a pokusí se je aplikovat do oblasti vzdělávání.

Výzkum ve školní praxi

- Ukázka kódování interview nebo pozorování nebo určení a zdůvodnění vhodných a nevhodných parametrů zvoleného dotazníku

Základy pedagogicko-psychologické diagnostiky

- Doložení diagnostiky vybraného žáka nebo třídy dle stanoveného cíle a volby vhodného diagnostického postupu: student zvolí vhodné diagnostické metody a nástroje (max. tři), kterými získá potřebná data, a dle diagnostického procesu data analyzuje, interpretuje a nastavuje vhodná doporučení. Promyslí způsob jejich komunikace a prezentace.

Pedagogická komunikace

- Písemná sebereflexe komunikačního výstupu, případně videozáznam.

Asistentská praxe

- Záznamové archy o průběhu vyučované hodiny.
- Reflexe průběhu doučování.
- V případě předmětu **Asistentská praxe – Asistent pedagoga**: písemná zpětná vazba učitele zaměřená na činnosti očekávané od asistenta pedagoga.

Sebezkušenostní příprava na profesi

- Písemná forma reflexe v podobě zpracování pracovních listů nebo v podobě reflektivního deníku.

2.3 Portfoliové úkoly předmětů pedagogicko-psychologického modulu a praxí v magisterském studiu

Pedagogická psychologie

- Poster (plakát) na vyučujícím schválené téma z pedagogické psychologie (individuální či skupinová práce na zpracování tématu a prezentování posteru na seminářích).

Školní pedagogika

- Seznam přečtené odborné literatury.
- Teorie a praxe školy: úkol dle zadání v semináři.
Teorie a praxe kurikula: Vysvětlete, v čem spočívá transformace oborových obsahů do obsahů kurikula a jak se z kurikulárních obsahů stávají obsahy mysli? Na příkladu vybraných oborových znalostí či dovedností zdůvodněte kritéria jejich výběru a uspořádání v kurikulu.
- Teorie a praxe výuky: 1) Popište metody a strategie výuky, které využíváte v praxi. Na konkrétním příkladu ilustруйте způsob jejich využití při dosahování vybraných cílů. 2) Na příkladu didaktické kazuistiky z vašeho aprobačního předmětu objasněte souvztažnost mezi výukovými obsahy, cíli, činnostmi žáků a jejich možnostmi. Kriticky přezkoumejte navrhané alternativy (alterace) řešení výukové situace a předložte alternativy další.

Pedagogicko-psychologická diagnostika v práci učitele

- Seznam přečtené odborné literatury.
- Znalostní test pro žáky vlastní konstrukce, na němž student demonstruje jeho konstrukci, zpracování, analýzu a interpretaci dat.

Inkluzivní vzdělávání

- Seznam přečtené odborné literatury.
- Týmový zápočtový projekt.

Školský a školní management

- Případové studie řízení školy, nebo školského zařízení se zaměřením na řízení procesů v organizaci. Deskripce jednotlivých článků řízení, rozpoznání specifík školského managementu a jejich srovnání s vybranými přístupy z obecného managementu, výběr jedné oblasti pro zpracování SWOT analýzy.

Portfoliové úkoly k praxím jsou podrobně popsány v dokumentu *Koncepce portfoliových úkolů praxí pro navazující magisterské studium učitelství* (dostupném na webu Katedry pedagogiky). Student si v Učitelské praxi 1 a 2 volí jeden ze dvou nabídnutých úkolů.

Učitelská praxe 1 (student si volí jeden ze dvou)

- Plastický popis profilu žáka v jeho jedinečnosti - napříč různými situacemi, do nichž se žák v průběhu času, který tráví ve škole, dostává.
- „Databáze“ nejrůznějších způsobů motivace, kterou učitel využívá ve výuce.

Učitel'ská praxe 2

- Záznam práce s vybranou metodou či strategií výuky od původního plánu až po návrh alterace.
- Analýza nedokončených vět s komparací standardu učitele a charakteristika vlastního pojetí výuky.

Učitel'ská praxe 3

- Komparace ŠVP (vize, zaměření, strategie) s realitou výukového procesu a popis uplatňovaných strategií studenta v souladu se strategiemi ŠVP.

Semináře k učitel'ské praxi

- Aktualizace představ z prvního semestru bakalářského studia o dobrém učiteli (reflektivní deník): ukažte na vybraném záznamu ve Vašem reflektivním deníku znaky reflektivního psaní. Vysvětlete, v čem vybraný záznam ne/přispěl k Vašemu profesnímu učení.

2.4 Organizační pokyny pro práci s portfoliem

- Student vytváří své portfolio průběžně.
- Desky portfolio a veškeré jeho složky obsahují osobní údaje studenta (jméno studenta, kombinace studia, ročník studia, datum zpracování položky). Součástí portfolio je i přehledný obsah všech dokumentů.
- V rámci výuky pedagogických a psychologických předmětů získává student od vyučujících dílčí informace k tvorbě svého portfolio, náměty k vyhodnocování výsledků vlastní práce.
- Student přináší své portfolio ke každé dílčí zkoušce z pedagogických a psychologických disciplín, je-li o to vyučujícím požádán.
- Ke státní závěrečné zkoušce z pedagogiky a psychologie v NMGr. studiu přináší student své kompletní portfolio zahrnující materiály dokumentující studentův dosavadní vývoj.

Odkazy

Lukášová, H., Svatoš, T., & Majerčíková, J. (2014). *Studentské portfolio jako výzkumný prostředek poznání cesty k učitel'ství: příspěvek k autoregulaci profesního učení a sebezrovoje*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.

Nezvalová, D. (2012). *Portfolio a jeho hodnocení*. Olomouc: Univerzita Palackého.

Syslová, Z., & Chaloupková, L. (2015). *Rámec profesních kvalit učitele mateřské školy*. Brno: Masarykova univerzita.

Tomková, A. (2004). Portfolio v pregraduální přípravě učitelů primární školy. In V. Spilková, a kol. *Současné proměny vzdělávání učitelů*. Brno: Paido.

Trunda, J. (2012). *Profesní portfolio učitele*. Praha: NÚV.

Dostupné z: http://www.kritickemysleni.cz/klisty.php?co=klisty3_sebereflektivnidnenik